

O‘RMON XO‘JALIGI DAVLAT KADASTRI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA BAJARILADIGAN ISHLARNING TEXNOLOGIK XARAKTERINI ISHLAB CHIQUISH

Xujakeldiyev Komil Nosirovich

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti dotsent

xujakeldiyevkomil@gmail.com

Muzropova Fazilat Ibrohim qizi

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti assistent

Muzropovafazilat@gmail.com

Baratova Maftuna Zafar qizi

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti magistrant

maftunabaratova26@gmail.com

***Annotatsiya.** O‘rmon hududlari kadastrini yuritishni avtomatlashgan tizimini takomillashtirish, o‘rmon hududlarini kengaytirish va undagi daraxtlarni tizimli ro‘yhatga olish, ma‘lumotlar bazasini to‘ldirish, o‘rmon yerlari ta‘minlash orqali ushbu xizmatlardan foydalanuvchilar qatlamini oshirishga xizmat qiladi va kadastr sohasi rivojiga davlat byudjet tomonidan ajratilayotgan mablag‘larni o‘rmonchilik sohasiga to‘g‘ridan to‘g‘ri yo‘naltirish imkonini yaratadi.*

***Kalit so‘zlar.** Davlat o‘rmon kadastr, o‘rmon resurslari, klassifikator, metodologik tavsif, gruntlar.*

Bugungi kunda viloyat bo‘yicha korxonalar, tashkilot, muassasalar, fermer-dehqon xo‘jaliklari va fuqarolarning foydalanishdagi jami yerlar 2 856 799 gektarni tashkil etib, shundan sug‘oriladigan yerlar esa 417 266 gektarni yoki umumiy yer maydonning 14,6 foizini tashkil qiladi. Qashqadaryo viloyatining o‘rmon fondi yerlari 412052 gektar (umumiy yer maydonga nisbatan 14,4 foiz) tashkil qiladi. [2]

Har qanday davlatning kuchi uning hududida xom-ashyo va tabiiy resurslarning mavjudligi, shuningdek ushbu resurslarning yuqori samarali texnologiyalar bilan qayta ishlash qobiliyati bilan belgilanadi. Yer uchastkasida o‘sadigan – buta o‘simliklarning ma‘lum bir to‘plamini o‘rmon tashkil qiladi. Davlat o‘rmon kadastr o‘rmon fondining ekologik iqtisodiy va boshqa miqdoriy va sifat xususiyatlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni o‘z ichiga oladi. Davlat o‘rmon kadastr ma‘lumotlari o‘rmon xo‘jaligida davlat boshqaruvi, uni yuritishni tashkil etish, o‘rmon xo‘jaliklarini yuritish

va oʻrmon fondidan foydalanish bilan bogʻliq boʻlmagan maqsadlarda oʻrmon yerlarini tasarruf etish, oʻrmon fondidan foydalanganlik uchun toʻlov miqdori hisobini yuritish, oʻrmondan foydalanuvchilar va oʻrmon kadastrini yurituvchi shaxslar xoʻjalik faoliyatini baholashda qoʻllaniladi.

Davlat oʻrmon kadastrini yuritish va uning reestri quyidagi maʼlumotlar asosida yuritiladi:

- oʻrmon fondi yerlarining tarkibi, oʻrmonlar joylashgan boshqa toifadagi yerlarning tarkibi toʻgʻrisida;
- oʻrmonchilik, oʻrmon bogʻlari ularning oʻrmon kvartallari va oʻrmon taʼminoti ajratmalari toʻgʻrisida;
- himoya zonalari, eksplutatsiya, oʻrmon yerlaridagi zaxira yerlar, oʻrmon hududidan foydalanish uchun maxsus sharoitlarga ega zonalar toʻgʻrisida.

Oʻrmon resurslaridan oqilona foydalanishning iqtisodiy mexanizmi quyidagilarni oʻz ichiga oladi, yaʼni:

- oʻrmon resurslar va atrof-muhit ekologiyasini yaxshilash uchun toʻlov tizimi;
- oʻrmon resurslarini hisobga olish va baholash;
- oʻrmondan foydalanishni litsenziyalash;
- atrof-muhitni sugʻurtalash va fondni shakllantirish.

Oʻrmonlarning davlat roʻyxatidan oʻtkazishning muhim masalalari, yaʼni davlat oʻrmon kadastrini, ularni baholash boʻlib bu alohida oʻrmon xoʻjaligining iqtisodiy faoliyati natijalarini obyektiv ravishda taqqoslashga imkon beradi.[1]

Oʻzbekiston Respublikasi davlat oʻrmon kadastrini maʼlumotlari oʻrmon xoʻjaligini boshqarishda oʻrmonlardan oqilona foydalanishni tashkil etish, ularni koʻpaytirish, himoya qilish, oʻrmon fondidagi miqdoriy va sifat oʻzgarishlarini tizimli nazorat qilish kabi vazifalarni tizimli ishlab chiqish uchun yuritiladi.

Oʻrmon kadastrini yuritish oʻrmon xoʻjaligining buxgalteriya hujjatlari asosida shuningdek oʻrmon fondini tekshirish, monitoring asosida amalga oshiriladi. Oʻrmon fondi toʻgʻrisidagi tizimlashtirilgan maʼlumotlar oʻrmon xoʻjaligidan oqilona foydalanishni taʼminlash va uning samaradorligini oshirish boʻyicha chora-tadbirlar tizimini oʻz ichiga olgan oʻrmonlarni rivojlantirish jarayonida qoʻllaniladi.

Oʻrmon kadastrini yashil maydonlarning tasnifiga asoslanadi. Yashil maydonlar klassifikatori oʻrmon kadastrini tarkibini shakllantirish uchun asos boʻlib xizmat qiladi.

Mazkur tarkibni shakllantirish uchun quyidagi maʼlumotlar toʻplanadi:

- joylashuv;
- klassifikator kodi;
- maydon koʻlami;
- foydalanish maqsadi.

Davlat o‘rmon kadastrini “O‘rmon to‘g‘risida”, “Davlat kadastrlari to‘g‘risida” gi O‘zbekiston Respublikasi qonunlariga, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2005-yil 16-fevraldagi 66-son qarori bilan tasdiqlangan Davlat kadastrlari yagona tizimini yaratish va yuritish tartibi to‘g‘risidagi nizomga, boshqa normativ-huquqiy hujjatlarga muvofiq yuritiladi. Ushbu huquqiy hujjatlar o‘rmonlardan foydalanish, himoya qilish va ko‘paytirish sohasidagi munosabatlarni tartibga solish uchun mo‘ljallangan.

O‘rmon xo‘jaligi yerlarini davlat kadastrini yaratish va yuritish konsepsiyasiga muvofiq, kadastr ma‘lumotlari o‘rmonning hududiy-loyihaviy tarkibini (o‘rmonlar, tumanlar, seksiyalar nomlari, chegaralari, kodlari, maydonlar va obyektlarning joylashgan o‘rni) xarakterlaydigan umumiy hamda obyektlar va voqeliklar bo‘yicha quyidagi o‘ziga xos xususiyatga ega bo‘lgan ma‘lumotlarga bo‘linadi:

- o‘rmon yerlari — kadastr uchastkalarining o‘lchamlari va maydonlari, yerdan foydalanuvchilar, yer turlarining tavsiflari, sifat va iqtisodiy baholash to‘g‘risidagi ma‘lumotlar;
- suv kengliklari - suv kengliklarining nomi, o‘lchamlari, tavsiflari hamda gidrotexnik inshootlarning texnik tavsiflari;
- tuproqlar - jinslarning geologik - tarkibli va metologik tavsiflari, yoshi, genezisi, reliefning morfologiyasi, yer osti suvlarining tavsifi, gruntlar xususiyatlarining hisob ko‘rsatgichlari;
- yashil daraxtzorlar - turlari, soni, navlari, yoshi, o‘lchamlari, holatlari va boshqa tavsiflari;
- ko‘chalar va yo‘llar - o‘lchamlari, konstruksiyasi, texnik tavsiflari. toifasi, nishabligi, profili, xarajatning intensivligi, yo‘l inshootlari;
- tibbiyot — sog‘liqni saqlash obektlarining tavsiflari (poliklinikalar, kasalxonalar, dispanserlar, tez yordam stansiyalari va boshqalar);
- ekologiya - ifloslash manbalari, ularning turlari, tavsifi, shovqinlik darajasi, o‘rmon hududining zaharli gazlar bilan buzilganligi;
- xizmat ko‘rsatish sferasi - savdo, maishiy xizmat ko‘rsatish, madaniy va san‘at, quvvati;

O‘rmon xo‘jaligi yerlarini davlat kadastrining materiallarini kadastr ma‘lumotlarini yoritish usullari bo‘yicha bo‘lish ancha maqsadga muvofiqdir. Bunda ma‘lumotlarni yoritishning qat‘iy usullari natijasida olingan materiallar plan-xaritalar sifatida, barcha qolganlari - hujjat sifatida aniqlanadi. O‘rmon xo‘jaligi yerlarini davlat kadastrining plan-xarita materiallari kadastr planlari, chizmalar, sxemalar ko‘rinishida, hujjatlari esa grafiklar, jadvallar, ro‘yxatlar, reyestrlar ko‘rinishida bo‘ladi. Plan-xarita materiallarining mazmuni obyekt yoki voqelikning xususiyatlarini yorituvchi kadastr ma‘lumotlarining elementlari, chizmalar va sxemalarning to‘plami bilan aniqlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Davlat o‘rmon kadastrini yuritish tartibi to‘g‘risida nizom Vazirlar Mahkamasining 2005 yil 15 noyabrdagi 250-son qaroriga 1-ilova.
2. С Турайев, БН Жуманов [ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИДА МАВЖУД ЕРЛАРДА ЎТКАЗИЛГАН МОНИТОРИНГ НАТИЖАЛАРИ ВА УНИНГ ЕЧИМЛАРИ](#) INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND, 2022 https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=Wp3R0bQAAAAJ&citation_for_view=Wp3R0bQAAAAJ:9yKSN-GCB0IC
3. БН Джуманов, АЭ Хакбердиев- [ВЛИЯНИЕ РЕФОРМ АГРАРНОГО СЕКТОРА НА РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ И ПРАВИЛЬНУЮ ОРГАНИЗАЦИЯ ЗЕМЕЛЬНОГО МОНИТОРИНГА](#) Universum: технические науки, 2023 1-1 (106) 23-25 https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=Wp3R0bQAAAAJ&citation_for_view=Wp3R0bQAAAAJ:dfsIfKJdRG4C